

Det brenner et blått lys for grønt gras

Grovfôralliansen krever økonomisk jamstilling. Vi produserer mat på norske ressurser over hele landet, slik politiske festtaler sier det skal gjøres. Men vi, landets storfe- og småfeprodusenter, har lavest inntekt i ei landbruksnæring som tjener dårligere enn samfunnet ellers. Nå brenner det et blått lys for grønt gras og landbruk i hele landet.

Rapport etter rapport har pekt på det store gapet mellom det som er politisk ønskelig og det som er realiteten på bakken. Beredskapskommisjonen, Riksrevisjonen og flere har kommet med rapporter som dokumenterer det som vi næringsutøvere ser: Utviklinga i landbruket henger ikke sammen med de politiske målsettingene. I Hurdalsplattformen vises det til: Mat som del av beredskapen, økt lønnsomhet i bruk av jordbruksareal, økt sjølforsyning, og en variert bruksstruktur tilpasset våre naturressurser og geografi. Og ikke minst; tetting av inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet.

Et helt overordnet problemet er at den største sektoren i norsk landbruk regnet i antall utøvere og areal, vi som driver med drøvtyggere, opplever en kriselignende økonomi. Stadig flere er på utkikk etter en veg ut av næringa. Derfor har Geno, TYR og Norsk Sau og Geit funnet det nødvendig å gå sammen i en grovfôrallianse for i fellesskap gjøre vår stemme hørt. Det er viktig før mulighetsrommet forsvinner for en økonomisk, sosial og miljømessig bærekraftig utvikling av den største sektoren i norsk landbruk.

Nederst på inntektstabellen

Før jul ble driftsgranskingene for 2022 publisert. Den viser at gjennomsnittlig vederlag til alt arbeid og egenkapital i jordbruket var på 492 900 kr pr årsverk. Til sammenligning var gjennomsnittlig ren lønnsinntekt i 2022 på 637 800 kr. Jordbruket som gruppe henger etter. Men aller lengst bak følger nesten i samlet flokk drøvtyggerproduksjonene. Melk, geitemelk, ammeku og sau har det til felles at alle tjener dårligere enn gjennomsnittet i jordbruket og følgelig langt under det som kan regnes som normal inntekt i resten av samfunnet. En saueprodusent tjener i praksis bare halvparten av snittet som vist i driftsgranskingene. Ammekuprodusenten sitter igjen med 164 800 kr mindre pr årsverk enn snittet. Melkeprodusenten er også inntektsmessig på nedre halvdel av tabellen, i ei tid der renter og kostnadsvekst får de som har investert i melk i kne, og de som skal investere ser ingen framtid i å gjøre nettopp det.

Mat fra drøvtyggere i tilbakegang

Sammenhengen mellom det som ligger på tallerken og det landskapet som omgir oss blir stadig svakere. I graslandet Norge er under en tredjedel av alt norskprodusert kjøtt fra drøvtyggere. Denne utviklinga har skutt fart etter tusenårskiftet. Forbruket av storfekjøtt per innbygger har gått ned fra 14,9 til 13,9 kg. Forbruket av saue- og geitekjøtt er redusert fra 3,9 til 2,0 kg. Det er i praksis en halvering. I samme periode har det totale kjøttforbruket økt med 9 kg per innbygger.

Det ligger store mengder storfekjøtt på lager. Dette skyldes ikke økt produksjon på grunn av god økonomi. Problemet for storfekjøttet er svekket konkurransekraft fordi det kraftfôrbaserte kjøttet er til dels mye billigere i butikk. Den økte slaktinga av storfe i 2023 er for en stor del mordyr, dyr som skal ut av produksjon fordi ammeku- og melkeprodusenten ikke finner det lønnsomt på drive videre.

Økt slakting av søyer etter 1. mars og slaktinga av lam gikk betydelig ned i fjor høst, for andre år på rad. Det blir sluppet stadig færre sauer på utmarksbeite. Vi produserer stadig mindre av kjøtt fra småfe tross mål om økt sjølforsyning og mer bruk av norske grovfôr- og beiteressurser. Her kan sau og lam bidra i mye større grad.

Melkeforbruket i landet har vært fallende over år, men melkeprodusentene har hele tiden sett det som lønnsomt å fylle de kvotene som er tildelt. Helt til nå. Til tross for økt forholdstall kommer det ikke inn nok melk til å dekke etterspørselen, og myndighetene har gått til det skritt å senke tollene midlertidig for å få inn mer importerte meieriprodukter.

Alt dette skjer mens det på politisk hold og internt i landbruket snakkes om å øke sjølforsyninga til 50%, og det korrigerert for fôrimport. Men det forbruker opplever i butikken er at produkter basert på kraftfôr, og i stor grad importert kraftfôr, kommer betraktelig bedre ut i pris og blir derfor valgt. Det er ikke sammenheng mellom kart og terreng.

Mindre grasareal, mer importert kraftfôr

Kanaliseringspolitikken er et hovedfundament i norsk landbrukspolitik, der korn- og kraftfôrprisen inngår som et viktig element. Formålet er blant annet å sørge for en produksjonsfordeling over hele landet, og opprettholde lønnsomheten i det grasbaserte husdyrholdet i Distrikts-Norge. Men det har likevel skjedd en drastisk endring i jordbruksarealet langs vestlandskysten og i Nord-Norge. I fylkene Vestland og Møre og Romsdal har jordbruksareal i drift gått ned med 223 000 dekar fra tusenårsskiftet og fram til 2023. I Nord-Norge ble det i fjor søkt om produksjonstilskudd for 80 000 færre dekar enn i år 2000. Dette er i all hovedsak grasarealer til slått og beite, i regioner med få alternative produksjoner. Det får konsekvenser for produksjonsmiljøet, kulturlandskapet og sjølforsyninga. Parallelt har import av råvare til kraftfôr økt formidabelt. I år 2000 ble det importert knappe 380 000 tonn kraftfôrråvare. Norskandelen i kraftfôret var da 76 %. I 2022 var importen økt til langt over det dobbelte, med 900 000 tonn. Norskandelen var da sunket til 54 %. Grovfôralliansen støtter en kanaliseringpolitikk. Men det må være i en utgave som virker etter hensikten.

Tålegrensen er nådd

Grovfôralliansen gir faglaga vår fulle støtte i inntektskampen, og vi vil bidra konstruktivt for å øke lønnsomheten i grovfôrnæringene. Inntektsmulighetene for grasbasert melk- og kjøttproduksjon må heves på linje med øvrige produksjoner i landbruket. Vi krever samtidig at regjeringa innfrir de politiske målsettinger om økt norsk sjølforsyning, ved å legge til rette for inntektsmuligheter i landbruket på linje med resten av samfunnet. Grovfôralliansen representerer 25 000 ku-, sau- og geiteprodusenter over hele landet og vi aksepterer ikke lenger de dårlige økonomiske kår for våre næringer. Jordbruksoppgjøret 2024 må bli et krafttak, ikke bare for enkelte driftsgreiner, men hele jordbruket generelt, og de gras- og beitebaserte produksjonene i særdeleshet.

For Grovfôralliansen

Vegard Smenes, Geno

Ronald Slemmen, Norsk Sau og Geit

Erling Gresseth, TYR